

@europa 10

EEN KRITISCH EMAIL EN FAXMAGAZINE OVER EUROPA WWW.ATEUROPA.NL VERSCHIJNT ELKE 2 WEKEN OP ZATERDAG
1^E JAARGANG, NUMMER 10, ZATERDAG 29 SEPTEMBER 2001

Kritiek op Duits pleidooi voor verbreken stabiliteitspact

Balkenende (CDA): 'gesleutel aan het stabiliteitspact desastreus voor vertrouwen in euro'

Uit angst voor recessie klinkt in Duitsland de roep soepeler om te gaan met de regels van het stabiliteitspact. Volgens voormalig minister van Economische Zaken van Duitsland, Helmut Haussmann, zal de regering-Schröder echter niet aan de druk toegeven. Jan Peter Balkenende, Financieel woordvoerder van het CDA, is er niet gerust op en vindt dat Nederland zich moet verzetten tegen aanvallen op het stabiliteitspact door Europese partners. Peter van Doesburg, analist van zakenbank Kempen en Co, verwacht dat ook Nederland het moeilijk kan krijgen met de regels van het stabiliteitspact.

President-directeur Rolf Breuer van *Deutsche Bank* pleitte deze vrijdag in de Duitse krant *Handelsblatt* voor een groot stimuleringsprogramma van de overheid voor de Duitse economie. Zelfs als dit betekent dat de eisen voor het begrotingstekort, zoals vastgelegd in het stabiliteitspact, overschreden worden. Hij weet zich gesteund door andere Duitse *captains of industry* en de Duitse vakbonden.

Moeilijkheden op komst dus voor de Euro, lijkt het. Het stabiliteitspact is immers de garantie voor de hardheid van deze munt. 'Nee', zegt Breuer in het *Handelsblatt*: 'de consumenten en markten zullen deze stap begrijpen.'

Helmut Haussmann, voormalig minister van Economische Zaken voor de FDP en nu lid van de Bondsdag, toont zich een Duitser zoals we die kennen uit de tijd van de harde D-mark. Hij pleit voor zuinigheid en stelt hardheid van de munt voorop. 'We moeten vasthouden aan het stabiliteitspact, anders kan dat negatieve consequenties hebben voor de Euro. De juiste weg om de economische problemen in Europa het hoofd te bieden is niet de verhoging van overheidsuitgaven, maar renteverlaging, gematigde loongroei, en belastingverlaging. De Europese ministers van Financiën moeten dus onverkort vasthouden aan de regels van het stabiliteitspact. Duisenberg heeft intern binnen de Europese raad van ministers van Financiën, de EcoFin, aangegeven dat dan op middenlange termijn de rente omlaag kan. Dat zou een veel betere manier zijn om de economie te stimuleren.' Haussmann denkt dat Duitsland

uiteindelijk de zuinigheid zal overwinnen. 'Binnen de SPD is een richtingstrijd gaande, maar ik verwacht dat de vleugel die het stabiliteitspact vóór alles wil stellen uiteindelijk de meeste invloed op bondskanselier Schröder zal hebben.' De huidige discussie in Duitsland volgt op een stroom geruchten dat de ministers van Financiën van Frankrijk, Italië en Duitsland het stabiliteitspact zouden willen wijzigen of soepeler interpreteren als economisch zwaar weer dat nodig maakt. Hoewel deze geruchten van officiële zijde altijd zijn ontkend, maakt Jan Peter Balkenende, financieel woordvoerder van het CDA, zich zorgen. 'Juist nu moet het stabiliteitspact haar waarde bewijzen.'

-vervolg op pagina 5-

inhoud @europa

PAGINA 2: Regels zijn geen regels in de EU
PAGINA 3: Poolse verkiezingen
PAGINA 4: Landbouwhervorming
PAGINA 5: Stabiliteitspact
PAGINA 6: Column: Paul de Waart

Voor de boerenlobby valt in West Europa niets te oogsten

Kees van Lede (Akzo Nobel): 'Boerensubsidies huidige lidstaten EU verlagen ten gunste van nieuwe lidstaten'

Volgens Martin van Driel (LTO) mag de uitbreiding van Europa niet misbruikt worden om hervormingen van het landbouwbeleid door te drukken. Kees van Lede, president-directeur van Akzo Nobel, noemt een snelle hervorming van de landbouw cruciaal voor de uitbreiding van Europa. Joop Atsma, Kamerlid voor het CDA, vreest dat door rigoreuze hervormingen veel boerenbedrijven uit West Europa zullen verdwijnen.

-Vervolg op pagina 4-

Europa: regels genoeg, maar wie houdt zich eraan?

De Roo (GroenLinks): 'nieuwe Europese inspectiedienst nodig'

Er is nauwelijks toezicht vanuit Europa op de uitvoering van de Europese regels in de lidstaten. GroenLinks-europarlementariër Alexander de Roo pleit daarom voor een Europese inspectiedienst die de naleving van de Europese regels in de lidstaten controleert. PvdA-europarlementariër Dorette Corbey ziet niets in Europese controleurs. 'De lidstaten moeten hun beleid zelf verantwoorden aan de Commissie.'

De regels en richtlijnen die door de Europese Unie zijn opgesteld worden in veel lidstaten slecht nageleefd. De ESF-kwestie is hier een voorbeeld van: Nederland gebruikte Europese subsidies niet volgens de regels. Ook op andere gebieden blijkt het navolgen van regels een probleem. Zo duurde het jaren voordat Nederland de nitraatwetgeving aan de Europese normen aanpaste. Niet alleen Nederland, maar ook andere lidstaten hebben moeite met het uitvoeren van Europees beleid.

Volgens Europarlementariër Alexander de Roo (GroenLinks) is dat vooral te wijten aan gebreken in de regels zelf. 'Door de onduidelijke omschrijving van nieuwe regelgeving is er te veel ruimte voor verschillende interpretaties.' De Roo vindt dat de Commissie de uitvoering van de regels duidelijker moet omschrijven. 'Als alleen het doel wordt gesteld, maar niet verteld wordt hoe je dat bereikt, bereik je het niet. De Commissie moet zich actief bezig houden met de implementatie en niet elk land opnieuw het wiel uit laten vinden. Dit zou voorkomen dat lidstaten jarenlang worstelen met de uitvoering.' Volgens De Roo is het probleem echter structureel van aard, en daarom moeilijk op te lossen. 'Om overeenstemming te bereiken zijn er compromissen nodig. Daarom wordt de eindtekst opzettelijk vaag gehouden en

wordt er geen uniforme procedure voor de uitvoering ontworpen. Dat zal niet veranderen zolang de besluitvormingsprocedure hetzelfde blijft.' PvdA-Europarlementariër Dorette Corbey denkt dat regels slecht worden toegepast omdat er teveel tijd zit tussen het aannemen van nieuwe regelgeving en de uitvoering daarvan. 'Men gaat makkelijk akkoord met iets wat pas jaren later uitgevoerd moet worden. De motivatie is verdwenen als het eenmaal zover is en de negatieve aspecten van de regelgeving zichtbaar worden. De uitvoering moet versneld worden om de motivatie op peil te houden.' Corbey is absoluut gekeerd tegen het pleidooi van De Roo om de Commissie de uitvoering duidelijker te laten bepalen. Zij vindt zelfs dat de Commissie dit nu al teveel doet. 'De Commissie moet alleen de doelstelling omschrijven, de uitvoering is de zaak van de lidstaten. Door de lidstaten zelf te laten bepalen hoe ze de regelgeving invoeren, wordt de weerzin tegen bepaalde regels verminderd en zou de implementatie soepeler verlopen. De culturele verschillen tussen de landen vragen om een verschillende aanpak per lidstaat.' Lidstaten die de regelgeving niet of onvoldoende navolgen kunnen rekenen op een boete van het Europees hof, maar het toezicht op de naleving van regels ontbreekt grotendeels. Volgens Jan Jacob van Dijk,

programmaleider Europese Zaken bij het CNV, is het niet voldoende om duidelijk afspraken vooraf te maken, maar zou de Commissie ook scherper op de naleving moeten controleren. 'Niet de lidstaat, maar de Commissie is de hoedster van de verdragen en is verantwoordelijk voor de controle op de uitvoering van regels. Hiervoor heeft zij behalve vergaande bevoegdheden ook meer mankracht nodig.' De Roo pleit zelfs voor een 'Europese inspectiedienst.' De Roo: 'Op economische gebied heeft de Commissie wel bevoegdheid om te inspecteren, maar op het gebied van milieu en sociale zaken nog niet. Nu zijn het burgers, NGO's en parlementariërs die de Commissie op misstanden moeten wijzen, maar dat is niet genoeg. Er zou een speciale Europese inspectiedienst gecreëerd moeten worden.' Corbey ziet niets in een Europese inspectiedienst, maar vindt dat de lidstaten zelf toezicht moeten houden. 'De nationale parlementen moeten de uitvoering van Europese regels controleren en zijn verplicht hier rekenschap van af te leggen aan de Commissie. Als dat gebeurt is een extra orgaan van Europese controleurs niet nodig'

De lange weg van Warschau naar Brussel

Verhagen (CDA): 'Polen niet bij eerste groep toetreders'

Welk gevolg heeft de uitslag van de Poolse verkiezingen voor de toetreding van Polen tot de EU? Het signaal wordt verschillend geïnterpreteerd. Volgens de correspondentie Bos-Karczewska zal Polen om politieke redenen hoe dan ook tot de eerste groep behoren. Duitsland speelt daarbij een onbetrouwbare sleutelrol.

Naar de Poolse parlements-verkiezingen van 23 september werd in Europa reikhalzend uitgekeken. De voorspelde winnaar, het sociaal-democratische Verbond van Democratisch Links (SLD) zou een stuk flexibeler in Europese onderhandelingen zijn dan het notoir halsstarrige Solidariteit. En met de verkiezingen achter de rug, zou het ook niet meer zijn nodig een harde stelling in te nemen om gunst van de kiezer te winnen. De verkiezingen werden glansrijk gewonnen door het SLD. De toekomst is echter niet zo rooskleurig als gehoopt werd. SLD haalde niet de verwachte absolute meerderheid, en twee anti-Europese partijen behaalden een verassend succes. Volgens Malgorzata Bos-Karczewska, correspondentie in Nederland van het liberaal-conservatieve Poolse dagblad Rzeczpospolita zal deze uitslag 'meer complicaties' voor het onderhandelingsproces van Polen met de Europese Commissie met zich meebrengen. Bos-Karczewska: 'De pro -Europese opstelling van de Poolse onderhandelaars in Brussel zal minder worden dan verwacht, omdat de SLD niet de meerderheid in het parlement wist te behalen. Bovendien zijn voor het eerst anti-Europese partijen in het parlement gekomen, die nu een platform voor hun ideeën hebben gekregen.' Dat het door de Poolse kiezer afgegeven signaal voor meerdere uitleg vatbaar is blijkt uit de analyse van Anna Raduchowska, Poolse onderhandelaar in Brussel. Zij ziet de uitslag juist als een steun in de rug en verwacht dat het tempo van onderhandelingen zal

toenemen. 'Een meerderheid van de Polen heeft haar steun aan pro-Europese partijen gegeven. De nieuwe premier is zeer pro-Europees. Dit is een belangrijk signaal in de eindfase van de onderhandelingen'. Jean-Christophe Filori, woordvoerder van Eurocommissaris Günter Verheugen, deelt deze analyse en ziet 'geen reden waarom deze uitslag de onderhandelingsstrategie van de Europese Unie zou moeten veranderen.' De toetredings-onderhandelingen met Polen verlopen stroever dan bijvoorbeeld die met Hongarije en Tsjechië. Polen heeft nog relatief weinig onderhandelings-hoofdstukken afgesloten. Maar Filori verzet zich tegen het beeld van een kwakkelend Polen. 'Door het feit dat Polen wat achterligt met het aantal afgeronde hoofdstukken is er zo langzamerhand een vooroordeel ontstaan dat Polen de eerste uitbreidingsronde niet gaat halen. Maar het uitbreidingsproces is geen voetbalcompetitie tussen de kandidaatlidstaten. Je moet niet alleen kijken naar de afgesloten hoofdstukken. De Poolse voorbereidingen van de hoofdstukken lopen goed.' Maxime Verhagen, Tweede Kamerlid voor het CDA, is het hier niet mee eens. 'Het gaat ook om de daadwerkelijke implementatie van het de hoofdstukken. Uit de voortgangsrapporten blijkt dat Polen op dat gebied achterop ligt, bijvoorbeeld in vergelijking met Hongarije en Slovenië. Op basis van de huidige stand van zaken zal Polen niet tot de eerste groep behoren.' Maar zelfs een Poolse achterstand hoeft snelle toetreding niet in de weg te staan.

Bos-Karczewska denkt dat het onvermijdelijk is dat Polen als een van de eerste landen toetreedt. 'De uitbreiding is en politiek project. Polen is het grootste en economisch belangrijkste land, dat vooral voor Duitsland als partner van levensbelang is. Dit is de politieke realiteit.' Verhagen onderschrijft deze politieke sleutelrol van Duitsland. 'Bondskanselier Schröder heeft meerdere malen in Warschau symbolisch beloofd dat Polen tot de eerste groep zou behoren, en hij heeft daarom het Zweedse voorzitterschap ervan weerhouden een einddatum vast te stellen, uit angst dat Polen die niet zou halen.' Volgens Michael Dauderstädt, werkzaam voor de Friedrich Ebert Stiftung, het wetenschappelijk bureau van de Duitse SPD, de Polen niet op de Duitsers rekenen. 'De Duitse positie is ambivalent. Helmut Kohl beloofde dat Polen al in 2001 zou toetreden. Maar in de Duitse politiek spelen niet alleen lange termijnoverwegingen een rol. In de publieke opinie speelt angst voor immigratie en banenverlies na een Poolse toetreding een grote rol. Duitsland heeft zelf het toetredingsproces bemoeilijkt door de immigratie uit Polen te willen beperken. Wanneer het om moeilijke vragen gaat, kan de Duitse opstelling dus gauw van karakter veranderen.' Filori waarschuwt: 'De vraag of het land tot de eerste toetreders behoort is geen politieke beslissing. Polen is natuurlijk een belangrijk land, maar het gaat uiteindelijk alleen om de criteria'

- *Vervolg pagina 1* -
- *Hervorming landbouwbeleid* -

Op 25 september vond een debat plaats over het hoofdstuk landbouw uit het rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid "Naar een Europabrede Unie". Kees van Lede, president-directeur van Akzo Nobel, nam aan de discussie deel, waar hij vooral kritiek had op vertegenwoordigers van de Nederlandse Land- en Tuinbouworganisatie (LTO). Martin van Driel, lobbyist voor de LTO in Brussel, licht het standpunt van zijn organisatie toe. 'De uitbreiding van de Europese Unie is een politiek doel waar ook het overzetten van het huidige landbouwbeleid bijhoort. Het Landbouw Economisch Instituut heeft uitgerekend dat de Europese landbouwbegroting met 7,5 miljard Euro zal toenemen wanneer de huidige subsidies ook aan de boeren in toetredende landen worden toegekend. Dat valt mee gezien het feit dat de EU-landbouwbegroting nu 46 miljard Euro bedraagt. Daarnaast moet er in de toetredende landen in structuurgelden worden geïnvesteerd, zodat ook daar de Europese normen op het gebied van voedselveiligheid kunnen gelden. Als dat niet gebeurt is het gevaar groot dat we oneerlijke concurrentie krijgen van goedkope producten uit het Oosten die bovendien niet aan onze normen voldoen krijgen.

Geleidelijk kan de structuursteun daarna in inkomenssteun worden omgezet.' Niet minder, maar meer steun dus voor boeren, in zowel de huidige als de toekomstige lidstaten. Van Lede, , zelf ooit voorzitter van werkgeversorganisatie VNO-NCW, licht de oorzaak van zijn ongenoegen desgevraagd toe. De boerenlobby moet op 'meer genuanceerde wijze' haar Europese belangen verdedigen.' We moeten waken voor een discussie waarbij de boeren in de huidige lidstaten proberen hun eigen verworvenheden te behouden door de Europese uitgaven voor landbouw te verhogen om daarmee ook voor de nieuwe lidstaten dezelfde rechten te claimen. Hervormingen van het bestaand beleid zijn cruciaal voor de uitbreiding. Ik vrees dat de datum voor toetreding van 2004 totaal onhaalbaar is als de huidige leden van de Europese Unie niet het bestaande structuur- en landbouwbeleid hervormen.' Maar volgens van Lede zijn er goede vooruitzichten voor de landbouw in de toetredende landen. 'De landbouw in landen als Polen en Tsjechië is inefficiënt, maar de grond daar is veel beter geschikt voor landbouw dan veel van onze landbouwgrond. De subsidies in de huidige 15 lidstaten moeten omlaag en het geld dat over blijft kan dan gebruikt worden om de efficiëntie van de landbouw in de toetredende landen te verbeteren. Dit zal een verschuiving van de landbouwsector naar het Oosten tot gevolg hebben.' Joop

Atsma, Tweede Kamerlid voor het CDA, heeft begrip voor de boerenlobby in West Europa. 'Het kabinet heeft gezegd dat de uitbreiding niets extra's mag kosten. Ik hoop dat de andere Europese landen die instelling zullen bestrijden. Als we van de ene op de andere dag subsidies afbreken dan gaan er veel boeren uit Nederland verdwijnen. Op deze manier worden de landbouwsubsidies die vroeger de Nederlandse boer ten goede kwamen via Brussel naar de nieuwe lidstaten gestuurd.' Maar over wat dat de toetredende landen zal opleveren is Atsma aanmerkelijk somberder dan van Lede. 'Met extra subsidies zullen de boeren in de toetredende lidstaten niet gered zijn. Het zal vele generaties kosten voordat de landbouwsector daar de efficiëntie bereikt dat wij hier in Nederland hebben. Een rigoreuze afbraak van het gemeenschappelijk landbouwbeleid zal een neerwaarde spiraal naar steeds lagere prijzen veroorzaken waardoor geen boer in Europa nog een normale boterham kan verdienen.' Pieter ter Veer, Tweede Kamerlid voor D66, denkt dat het met de uiteindelijke consequenties voor de Nederlandse boeren wel mee zal vallen. 'Ik denk niet dat we hoeven te vrezen voor het verdwijnen van boeren uit Nederland. Dat de boeren vechten voor elke gulden die ze moeten inleveren is logisch. Maar doemscenarios dat de boeren in de toetredende landen onze boeren kapot zullen concurreren zijn overdreven.'

-Vervolg pagina 1 –
- Stabiliteitspact -

Jan Peter Balkenende: 'In het beste geval zijn de geluiden die uit Duitsland en Frankrijk komen alleen bestemd voor de publieke tribune, in de aanloop naar de verkiezingen in die landen. Als men echt wil sleutelen aan het stabiliteitspact om de eigen economieën te kunnen ondersteunen, dan zou dat desastreus zijn voor het vertrouwen in de Euro. Ik kan mij niet voorstellen dat politici het stabiliteitspact willen inzetten in de verkiezingsstrijd. Nederland bevindt zich op dit moment nog niet in de gevarezone, ik verwacht dan ook dat Zalm zich in de EcoFin met hand en tand verzet tegen elk voorstel het stabiliteitspact te versoepelen.'

In Nederland lijken de politici zich voornamelijk weinig zorgen te maken over een recessie. Peter van Doesburg, analist bij zakenbank *Kempner & Co.*, denkt dat dat snel kan veranderen. 'Alle signalen staan nu op recessie. Als de economie minder hard gaat groeien komt alles tegelijk. Dan zullen zowel de belastinginkomsten tegenvallen als de sociale uitgaven toenemen. Als daarbij ook nog eens de overheid, sectoren die het moeilijk hebben gaat helpen, zoals nu in Europees verband de luchtvaartindustrie, kan de budgettaire situatie van de Nederlandse overheid snel verslechteren. Dan moeten wij ook nog maar zorgen dat wij aan de regels van het stabiliteitspact kunnen blijven voldoen.' Aan de overkant van het kanaal wordt de discussie over de overheidstekorten met

argusogen gaden geslagen. Charles Goodhart, hoogleraar monetaire economie op de *London School of Economics* en lid van het comité van monetair advies van de *Bank of England*, noemt de recessie 'de eerste echte test voor de Europese Monetaire Unie'. Goodhart: 'Hoewel de tekorten van de verschillende Europese lidstaten niet eens veel invloed op de Euro zullen hebben, heeft het politieke debat over het stabiliteitspact grote consequenties voor de EU en haar instituties. In Engeland zal men denken: Hoe kunnen wij nu beslissen of wij toe willen treden tot de Europese monetaire unie als we niet weten welke regels daar gelden?'

Colofon

@europa is een opiniërend fax - en emailmagazine over Europa. De redactie stelt zich ten doel het debat over de toekomst van Europa te stimuleren. @europa verschijnt om de twee weken op zaterdag en wordt gemaakt door een onafhankelijke redactie. @europa wordt mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

REDACTIE

Mark Beunderman, Eefje Blankevoort, Lennart Booi, Erik van Bruggen, Esther Gaarlandt, Alex Klusman, Vanessa Lamsvelt, Martin Mevius, Jan Middendorp.

REDACTIEADRES

@europa, Prinsengracht 1, 1015 DK Amsterdam, Nederland

telefoon: 020-520.52.85, fax: 020-884.78.80,

www.ateuropa.nl

AANMELDEN

Aanmelden voor een gratis mailabonnement kan door een mailtje te sturen naar info@ateuropa.nl.

column

Internationale bestrijding terrorisme door juridische actie

Op 12 september veroordeelde de Veiligheidsraad in resolutie 1368 met ongekende eensgezindheid ondubbelzinnig en scherp de terroristische aanslagen in de VS van daags tevoren. De Algemene Vergadering van de VN deed hetzelfde in de eerste resolutie van haar 56ste zitting, die juist op de dag van de aanval was begonnen.

De Veiligheidsraad schreef geschiedenis door de verleiding van een militaire operatie te weerstaan en een passend antwoord te zoeken in juridische actie. Hij deed daartoe een beroep op alle staten om door effectieve samenwerking op basis van verdragen tegen terrorisme te komen tot de berechting van de daders, organisatoren en sponsors van terroristische aanslagen in de VS.

De VN-Verklaring over Maatregelen ter uitbanning van terrorisme uit 1994 had staten al met klem aangespoord om de bestaande internationale voorzieningen inzake de bestrijding van terrorisme om te smeden tot een hecht alomvattend juridisch raamwerk. Zij zijn thans verdeeld over een tiental verdragen die terrorisme bestrijden in de vorm van gijzelingen, aanslagen op internationaal beschermde personen zoals staatshoofden en diplomaten en acties tegen vliegtuigen en luchthavens, kerncentrales, scheepvaart, en olieplatforms. Deze verdragen beogen dat terroristen zich niet meer aan berechting door staten kunnen onttrekken. Staten die partij zijn bij deze verdragen, hebben zich namelijk verplicht om personen die verdacht worden van terrorisme

ofwel zelf te berechten ofwel uit te leveren aan andere staten.

De VN-Verklaring verschilde van voorgaande resoluties in dat zij onomwonden misdadige handelingen, die zijn bedoeld of beraamd om het publiek, een groep van personen of bepaalde personen voor politieke doeleinden angst in te boezemen onverdedigbaar acht, welke overwegingen van politieke, filosofische, ideologische, raciale, etnische, godsdienstige of andere aard ook worden aangevoerd ter rechtvaardiging. Anders gezegd, belangrijke zaken als het recht op zelfbeschikking en de strijd voor nationale bevrijding rechtvaardigen geen politieke misdrijven. Daarmee brak de Verklaring met de 'traditie' om plegers van politieke misdrijven niet als gewone misdadigers te beschouwen. Een aantal uitleveringsverdragen zonderde bijvoorbeeld politieke misdrijven uit van de plicht tot uitlevering, alsof er voor terrorisme nog een zekere politieke rechtvaardiging zou zijn.

Soms bleef uitlevering achterwege uit vrees voor nieuwe terroristische acties tegen de verblijfsstaat. De recente aanslagen vormden een dramatische aansporing om daarin ten spoedigste verandering te brengen. Effectieve internationale vervolging en berechting is een meer geëigend wapen tegen terrorisme dan militaire operaties of uitschakeling van terroristen door staten zonder vorm van proces. Met standrechtelijke liquidaties verlagen staten zich tot het niveau van wie zij willen bestrijden. De kracht van de internationale gemeenschap in de strijd tegen terrorisme schuilt in het gezag van onpartijdige internationale rechtspraak op

basis van goede internationale regelgeving en niet in de macht van oorlogsretoriek.

Het Lockerbieproces illustreert dat verdenkingen tegen terroristen niet gemakkelijk met bewijzen zijn te staven. Dat is geen excuus voor toevlucht tot eigenrichting. Wel moeten 'alle hens aan dek' voor het verzamelen van bewijsmateriaal, dat al een internationaal strafhof als wettig en overtuigend kan aanvaarden. Dit hof moet dan wel kunnen bogen op de aanvaarding van zijn rechtsmacht door alle staten en op een algemeen aanvaarde definitie van terrorisme als internationaal misdrijf. Slechts dan kan er ook een preventieve werking van uitgaan.

Eind vorig jaar aanvaardde de Algemene stemmen met overweldigende meerderheid een resolutie over de noodzaak van een alomvattend internationaal verdrag tegen terrorisme als basis voor de rechtsmacht van het Internationale Strafhof. Tot de voorstemmers behoorde de VS, die overigens toen nog niet bereid waren partij te worden bij het statuut van dit Hof. Als het anti-terrorisme verdrag er komt, dan verdient dat Amerikaanse standpunt dringend heroverweging. Daarbij mag het niet blijven. Een wereld vrij van vrees, die wijlen president Roosevelt van de VS als geestelijk vader van de VN voor ogen stond, moest ook een wereld zijn vrij van armoede, onlosmakelijk verbonden met de overige twee vrijheden: vrijheid van meningsuiting en vrijheid van godsdienst of levensovertuiging.

Paul de Waart, emeritus hoogleraar volkenrecht